

14. 28.

D. F. G.
DISSERTATIO DIÆTETICA,
IN QUA

**SPIRITUS
FRUMENTI.**
PROPONITUR,

QUAM,
CONSENT. EXPERIENT. FACULT. MEDICA
IN REG. ACAD. UPS.

PRÆSIDE,

NOBILISSIMO ATQUE CELEBERRIMO

**D: NO DOCT CAROLO
VON LINNÉ,**

EQVITE AURATO DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M: TIS ARCHIATRO,

MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL.

BEROL. IMPER. BERNENS. LONDIN. ANGLIC. EDINB.

MONSP. TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,

PUBLICO EXAMINI MODESTE SISTIT

PETRUS BERGIUS,

WERMELANDUS.

IN ACAD. CAROL. MAJ. DIE XIX. DECEMB.
ANNI MDCCLXIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ

25 41
VIRO SPECTATISSIMO,

D: NO ERICO
BERGIO,

OFFICIN. FERRAR. AD WAHLÄSEN POSSESSORI,

PARENTI OPTIMO

In tesseram animi gratissimi, ob innumera in me collata paterna beneficia, dissertationem hanc Academicam Tibi, Pater Optime, dicare volui, debui. Ardentissimis supremum atque benignissimum Numen compellare suspiriis, quoad vixero, non desistam, dignetur senectutem Tuam præstare jucundam, omnique felicitatis genere cumulatissimam, eumque diem longe abesse jubeat, quo nos, qui Tui sumus, matura Tua consilia & tantum prosperitatis fulcrum cogamur desiderare. Sic ex intimo pectore optat

OPTIMI PARENTIS

Filius obedientissimus
PETRUS BERGIUS.

I. N. 7.

§. I.

Antiquiorem mundi faciem cum hac nostra recentiore, si conferimus, non minor certe, quam in insectis per naturam, aut in Libris Ovidii per ingenium, occurrit Metamorphosis. Ignoravit Spiritum frumenti, Tabacum, Coffeam, Theam, Saccharum, Porcellana, Sericum prisca illa simplicitas, nec nisi pauca noverat vinorum & aromatum genera, quæ tamen omnia nobis in vita quotidiana frequentari solent: & tamen prospera valetudine atque ætate homines nostri ævi æquabat, immo superabat sæpius; adeo ut dubium sit, utrum commoda sua auxerit, an vero minuerit humana industria. Seculum certe decimum quartum inventorum feracissimum, res longe maximas detexit. *America* enim & in Orientalem *Indiam* navigatio, *Pulvis pyrius*, *Ars Typographica* & *Spiritus Frumenti*, isto innotuere tempore; quæ usu profuerint, an abusu nocuerint magis, disquirant alii: mihi Spiritum illum Frumenti nostræ jam ætati, ad
in-

infimam usque hominum sortem tantopere adamatum, ac fere necessarium, brevi dissertatione considerandum, sumsi.

§. II.

Liquor hic inebrians, *Hippocrati, Aristoteli, & Galeno* ignotus, apud *Arabes* creditur inventus, qui essentiam hanc in tincturis medendi causa adhibitam, ad *Aegyptios* propagavit. Narrat *Raimundus Lullius* Anno 1310. tincturam hanc suo tempore nondum in Europa fuisse vitam. Sed *Villa Nova*, Anno 1315. innotuerat, unde Epocha hujus liquoris in Europa constat, & *Covingius*, spiritum hunc cerealem Villanovani statuit inventum. Muticenses primi libris edocti ex uvis vitiatis eum copiose preparatum, Venetis majori mensura vendiderunt, hi vero, non sine lucro ad Metalliflores Germaniæ curarunt exportandum. Est vero liquor hic prodigiosa indolis & virtutis, atque ut characterem, quem dedit illustris *Boerhavius*, adhibeam,

1. Post aëra levissimus, tenuissimus, simplicissimus, purissimus.

2. Destillatione immutabilis.

3. Inflammabilis totus, absque fumo, foetore, face.

4. Volatilis totus atque odoratus, saporosus.

5. Maxime dilatabilis a calore.

6. Facillime ebulliens igne.

7. Miscibilis omnibus fluidis.

8. Solvens seu Menstruum Resinosorum.

9. Vehiculum optimum Spiritus Rectoris Vegetabilium.

10. Conservans corpora animalia a putredine, fibras Animalium indurans.

11. Coagulans facile omnes humores corporis, excepta urina.

12. Purus, nervorum extremis adplicatus, nervos uno momento tabefaciens, sensu motuque privans.

§. III.

§. III.

Producitur autem hic spiritus sola fermentatione, maxime ex fructibus cujusque generis atque apud nos, (diæteticæ enim illum consideramus & qualem jam nostrates adhibent) ex frumentis potissimum Secale, Hordeo, Tritico, quæ in farinam redacta pastaceam situlæ majori ingeruntur, atque affusa aqua, ebullitione ad hoc parata, per horam integram ad dulcorem usque remougitatur. Additur porro fermentum & operitur vas vestimentis; fermentatio per biduum continuatur, usque dum supernatet fermentum. Infunditur præparatum destillatorio, igni admoto; circumagitur bene, ne fundo crassiora adhæreant, ingratum & empyreumaticum facile effectura saporem; Galea imponitur, adglutinatur. Refrigeratorium aqua impletur frigida; ignis infra servatur modicus, ne nimium ebulliat. Quod sic prima vice exstillat, vappa dicitur, & vasculo servatum, iterum destillatur, ubi quod primum emittitur, album est, guttarumque primarum gerit nomen, atque externe adplicatur passim. Destillatio procedat lentius, ne vesica evomat crassiora. A nobilioribus tertium rectificatur, ut sapor existat purior. Quod in destillatorio residet, facibus admixtum, pecudibus alendis inservit. Ceterum multa de hoc processu dici possent, si res chemice foret pertractanda: cum vero sic a longe Celebrissimo ad hoc Lyceum chemicæ & Pharmaceuticæ Professore, D: no Doct. J. G. WALLERIO in Chemia Physica, Anno 1759 edita, graphice sit descriptus, ad hunc librum lectore ablegato, diæteticæ tantum inhærens considerationi effectum liquoris destillati in corpore humano, atque adeo usum aut noxam, notare conabor.

§. IV.

Spiritus hic ut sapore acris, partes solidas & fluidas adficit, ut odor vero & volatilis, in cerebrum agit
&

& systema nervosum. Ut vero hoc intelligatur rectius, adserta mea a posteriori probabo, seu per experientiam, quæ in diætetis, Physicorum experimentis respondet, quæ nihil sumit, nisi quod experimento confirmari possit.

§. V.

Veteres triplicem statuebant animam animalium, Vegetativam, Sensitivam & Rationalem, quarum illam in medulla spinali, istam in medulla oblongata, hanc vero in cerebello residere affirmabant; neque hoc profus sine fundamento. Nam tres easque differentes observabant functiones in substantia medullari corporis, principium nempe medullare, quod in nobis, insciis ac nolentibus agat, quod illi Vegetativam Animam, Stahl-iani autem simplici nomine animæ adpellabant. Pungitur ex. gr. acicula corpus, intumescit, inflammatur, tandem suppuratione facta, maturatur vulnus, atque sanatur. Sanguis hic corrumpitur diathesi acida vel putrida, & ad medullarem substantiam accedens, febrem excitat cum horripilatione, calore & crisi tandem evacuant. Febris Hemitrithea vehementissima, hæmorrhoidibus cæcis, cum horribili dolore intumescens, per octiduum sæpe cessat & suspenditur: his vero arte apertis & dolore hæmorrhoidali cessante, febris cursum suum continuat. Cor pulsatur, motus peragitur peristalticus, excretiones secernuntur, ope nervorum, quibus omnis debetur motus, atque hæc omnia nobis etiam nolentibus eveniunt. Anima sensitiva est, quæ sentit ac percipit per organa externa, motumque efficit voluntarium, in ambulatione, cursu, aversatione, appetitu. Rationalis anima judicat deliberat & ratiocinatur, estque in Animalibus nonnullis, pro simplicitate cerebri, valde exigua, ut in insectis ubi non nisi simplex fibra Medullaris ad caput procedit, aut in conchis, quæ tantum a-

pe-

perire sese alimentum sugendo recipere & aperturam claudere sciunt. Quid quid sit, tres quasi diversos observamus effectus in corpore animato, atque in singulos Spiritus Frumenti multiplex deprehenditur influxus.

§. VI.

Omnis quidem spiritus destillatus nervinus est, inque substantiam agit medullarē, quemadmodum omnia volatilia; fixa vero, seu non Volatilia, vix ullam efficiunt in hac parte mutationem. Aqua enim, qua tali, ceterisque ejusmodi ingestis, in functione animali non mutari videmur.

§. VII.

Est igitur, respectu triplicis jam dicti principii medullaris, vinum hoc factitium:

Analepticum, quod langvidis robur addit. Naribus tantum attractum deliquium passos excitat, unde aegroti ejusmodi nalo admoveri solet spiritus hic destillatus, item vinum & acetum, quae ceu fermentata & volatilia, pro quantitate spirituosi, quod continent, in nervos agunt. Carpo etiam in morbo exhaustis haec inungi eandem ob causam solent. Labore, itinere aliisque molestiis fatigatus, spirituosus per momentum recreatur, qui cibo per plures horas refici non posset. Peregrinantes Mercatores per deserta Arabiae & Persiae arenosa in summis caloribus, siti atque lassitudine deficerent, nisi adesset spiritus frumenti aquae immiscendus. Si enim meram adhiberent aquam, caehexia & hydrops esset metuenda, nimiumque sudoris profluvium. Spiritus autem hic mirabilis langvorem tollit sudoremque sistit nimium. Qui per aestatem in nostris terris iter faciunt, licet unicum domi per diem vix sufferant spiritus hujus haustulum, in quovis tamen diversorio portiunculam sine incommodo sumunt, non exiguo virium incremento. Nos, liquori huic minus adiveti, operarios repetitis hunc vicibus quotidie impune sorbillantes miramur, illi vero
inde

inde suas vires firmari sentiunt. In fodinis atque officinis nostris metallicis laborantes, liquore hoc utuntur diligentius, sine quo lassitudinem ac sudorem ab igne provocatum perferri posse negant. Sudorem sane hoc liquore impediri, æstivali tempore, tota die cernimus, & quo quis lingvidior sit, eo ad sudandum esse proniorem.

§. VIII.

Diureticum; facit enim, ut functiones/involuntariae in corpore peragantur promptius, quia substantiam medullarem, qua impelluntur, roborat. Urinam spiritu frumenti pelli, ex illis adparet, qui dysuriam, ex refrigeratione ortam, sumto hujus liquoris haustulo, superant. Aquam sub usu Acidularum cessantem pari medicamine provocari notum est. Calculosis vinum hoc Coffeae admixtum, utpote diureticum præstantissimum, insignem præstat usum. Nobiles ruri habitantes, spiritui magis frumenti, quam Theae decocto adsveti, pluribus hujus potionis cyathis aliquando forte consumtis gravantur, quo facto, spiritus frumenti portiuncula necessaria & quidem prompta est medela.

§. IX.

Alexipharmacum: calorem enim augens, transpirationem pari gradu promovet. Redolet sane halitus Spiritum Frumenti, si quis hunc ingurgitat copiosius; qui utrum e faucibus oriatur, an vero transpirationi debeatur, non adeo liquet. Vapor autem hic per os ascendit, eique instar atmospheræ adhæret, unde miasmata arcentur noxia & contagiosa, e putridis maxime orta, corpus alioquin facile infectura. Nautis igitur nostris, militibus ac rusticis, spiritus hic unicum fere est Alexipharmacum, licet abufui valde sit obnoxium. In Dysenteria certe contagiosa, quidquid reclamant plurimi, prudens ejusdem usus, ad præservandum valet plurimum:
hinc

hinc qui sumtis quotidie aliquot haustulis, in eadem cum agrotis domo versabantur immunes, cessante hoc usu, contagio fuerunt occupati: Contagium enim hujus morbi, Acaris absolvitur Sironibus, quos spiritus hic sine mora perimit. In expeditione nostra nautica Anno 1742 nautis, loco spiritus frumenti, vinum dabatur, ceu minus noxium; sed horrenda multos absumsit Dysenteria, donec spiritus hujus præservantis rediret usus. Ad Indias navigantes, aquam coguntur bibere putridam, monoculis alisque vermibus impletam, sed hi, adfuso parcius, hoc spiritu statim moriuntur: & subortis ex aqua ejusmodi torminibus, poculo hujus liquoris curatio absolvitur.

§. X.

Quæ de copiosis ex ore ebriosorum exhalationibus nuper dicta sunt, vulgarem de spiritu frumenti copiosius sumto, in faucibus ebriorum ignem concipiente, traditionem memoriæ subjiciunt. Lactis enim copiam confestim adferunt plebeji, funestum hoc extincturi incendium. Sed res fidem omnino superat. Vidimus quidem hominem in platea heic Upsaliæ jacentem hoc potionis genere ebrium & quasi sopitum, cujus e faucibus albicans prodibat atmosphaera, audivimus plebem adstantem lac identidem poscere, ignemque in ore miseri conceptum clamitare. Nullum vero lucentis flammæ indicium conspici a nobis potuit, nec halitus forte ullam, si tenebræ fuissent, daturus videbatur lucem. Si quis vero aliter talem viderit casum, accuratius singula notare momenta & cum aliis communicare debet.

§. XI.

Cordiale, calore enim suo cordis pulsum ita irritat, ac celeriores reddit, ut febrem adesse crederes. Igne igitur hoc potenciali, rustici iter facientes per hiemem in diversoriis passim sese calefaciant: sed causa maxime

volatilis, stabilem non præstat effectum, nec certe hic stimulus magis, quam equo calcar, corpori frigido robur addit, sed potius eadem postea proportione refrigerat, qua stimulaverat antea. Corpus enim a transpiratione vehementiore, aerem frigidum copiosius attrahit, unde portione hac calefaciente usi frigoris vim, post breve tempus, sentiunt fortiozem, eiq̃e diutius expositi, Perniones, Pleuritidem, aliosque morbos contrahunt. Et hoc forte nixi principio, spiritum frumenti, pulvere interdum pyrio admixto, in febribus ardentibus ad calorem minuendum Norrlandi propinant rustici.

§. XII.

Principium sensitivum spirituosus exstimulari videmus. Hæc enim moderate sumta, functiones in corpore langvescentes reddunt alacriores. Homines licet antea segnes & tardiores. hausto vini cyatho, alacri & prompto esse solent animo, immo, si nimium adsumferint, res vix alioquin cogitatas, justo majori adgrediuntur audacia. *Excitans* igitur merito vinum hoc salutatur.

§. XIII.

In principium agens rationale, *Inebrians* dicitur. Hanc enim functionem spirituosus liquoribus adjuvari exempla docent quotidiana. Quis enim nescit, meditatione fractis, novos inde accedere spiritus, multosque Poetas percelebres, mirum spirituosus liquoris tenuisse effectum? Nervis enim hujus ope excitatis, juvenilem fere obtinent ingenii alacritatem, eosque versibus suis addunt lepores, quos, ab Aquæ potatoribus frustra expectaveris. Sic oratione vel sacra vel litteraria vel alio quodam scripto, quod profundiozem requirit meditationem, consignando per totam diem occupatus, omnia tandem inveniet obtusa: sed accepto Rectore spirituosus, reparatis viribus novus acceleratur vigor. Justo autem majori sumta quantitate, nimiam inducit alacritatem,

tem, ut multa faciat, dicatque ebrius, quæ suscipere aut defendere alias nequeat. Quæ arcana esse deberent divulgat, sermonemque instituit, a vita sobria & potu a quo prorsus alienum. Sensus etiam res obvias, aliter quam sunt, immo quæ non sunt, representant: *cfr. dissertatio de Inebriantibus.*

§. XIV.

Stomachicum: quatenus est nervinum & calefaciens appetitum irritat. Hinc a plebejis, & rudioribus adeo diligenter ante prandium & coenam sumitur, ut multis hoc diæticum plane sit quotidianum. Quam parum autem hoc conducatur, tum imprimis sentient, ubi hausto frumenti spiritu, per dimidium horæ cibum expectare coguntur; tum enim appetitus, ex proportione stimuli debilitatur. Tironibus etiam Medicinæ notum est, stomachum, jusculis pingvioribus, petasone aut carne pingvi gravatum, haustulo spiritus frumenti, pingvia solventis & vires vitæ excitantis, levare. Si autem quotidie hoc sumitur antidotum non meliorem præstabit effectum, quam quotidiana nonnullorum Laxantia, quæ id tandem efficiant, ut stomachus non nisi stimulatus, functionem peragat, equo, ad flagellum tantum molienti gressum, haud absimilis.

§. XV.

Coagulans sanguinem: spiritu enim frumenti admixto sanguinem venæ sectione eductum, supra patellam coagulari videmus, unde etiam Chirurghi in Hæmorrhagiis vehementioribus, alcohol vini adplicant, ut sanguis in polypos concrefcens vasorum obtruncatorum & ruptorum obturet extremitates. Sanguis intra vasa vel tantillum coagulatus, obstructions in vasis efficit minimis, sicque febres accendit phlogisticas, Pleuritides, Peripnevmonicas & quæ mala sunt cetera. Per sorbillationes spiritus frumenti, febres nonnulli, passim incurrunr leviores, dein tussiculam pertinacem, identidem

recurrentem; unde tandem Hæmoptysis & Phthisis existit letifera. Hæmoptysin sæpissime polypos habere in Arteria Pulmonali, sectiones mortuorum docent, Polyphi autem spiritu frumenti generantur, unde facile colligi poterit, quantum ex metu hæmoptyseos, hic potus habeat periculi. Quin & ob tussiculam, que a spiritu frumenti, nomen vulgo sortitur, & in Phthisin haud raro potionis hujus amatores præcipitat; mirari satis nequeo, quod vulgus, jejunante adhuc stomacho, majores haustus fumere audeat, contra veterem regulam dieteticam: *vacuis committere vevis, nil nisi dulce licet*. Nutricem certe, quæ jejuna adhuc, sumto majori hujus liquoris haustu, paulo post infanti mammas dederit, convulsiones eidem, ac mortem aliquando accelerasse novimus; manifesto sane indicio, quod brevi hic spiritus totum corpus nutricis pertransierit,

§. XVI.

Ex eo, quod sanguis, spiritu frumenti coagulatur, nonnulli Medici mechanici Chirurgos reprehendunt, quod sagillationibus, contusionibus atque aliis inflammationum generibus, ubi sanguis subest crassior fomenta spiritu frumenti tincta adplicare solent, cum spiritus hic per se sanguinem coagulet. Nos vero hanc curandi rationem innoxiam judicamus; linteum enim complicatum spiritu frumenti imbutum exprimunt, ut halitus tantum volatilis per cutem ad nervos læsos, & fere mortuos penetret, qui hos excitando vires vitæ corroborat, unde referatur sanguis; neque enim spiritus externe adplicatus, sanguinis coagulationem efficere potuisse quisquam observavit.

§. XVII.

Ad lac coagulandum spiritum hunc satis aptum esse experientia docet nutricum, potu hoc spirituofo abutentium, quibus lac coagulatum proprium bubones causatur

mammarum. Salivam etiam spiritu frumenti coagulari observamus; lingua enim & fauces post haustum majusculum aridior evadit, atque saliva grumescit, quocirca res nobis succurrit notabilis, quod eorum qui potu hoc intemperantius utuntur, vena secta, massam videmus sanguineam sero maxime constare, paucissimis vero globulis rubris, adeo ut sanguini hydropicorum fere sit conformis: Nonne hoc solidorum, post stimulum fortiolem laxitati est tribuendum? Alioquin enim sumto calidiore hoc medicamento, sanguis deberet esse crassior. Nimius certe potionis hujus usus, hydropem multis adfert sive a liquoribus intra glandulos coagulatis, sive a dyscrasia humorum, sive a laxitate, eam deduxeris.

§. XVIII.

Specificum nunnullis Anthelminticum habetur spiritus frumenti, & lumbrici certe isto necantur spiritu; unde medicamine domestico, Spiritum Frumenti, cum infuso Allio, adversus vermes propinant nostrates. Sed majorem haec curatio dosin postulat, alia ex parte magis noxiam. Ad ascarides vero, qui in intestinis plerumque versantur crassioribus, non nisi amissa jam virtute pervenit medicamen hoc spirituosum.

§. XIX.

Solida indurata: corpora animalium in Musaeis curiosorum spiritu vini in longa usque tempora conservantur, fibris nempe admodum compactis atque consolidatis. Chirurghi hyperfarcosin vulneris mollem, spiritu vini solidiorem reddunt & vulnere cicatricem obducent eundem adplicant, nec non ulceribus cachecticis ad gangrenam pronis. Ceterum spiritum hunc omnes indurare glandulas, & Pulmonum, Lienis, Hepatis, Pancreatis &c. dilectio docet intemperantium, in hoc potionum genere, anatomica. Cfr. act. Paris. 1706. ut alia

taceam. Fibris ad justam redactis rigiditatem, crescere desinimus. Catuli Canum, si dorsum Spiritu Frumenti intinxeris, simulque eum degustare interdum coegeris, tennelli fiunt Pygmei, Canes melitenses. Visebatur puer viginti annorum Ultrajecti, qui ad discessum reditumque navium, ubi spiritus frumenti copiosius semper concedebatur, erat assiduus, staturamque habuit octenni competentem. Puer Johannes Erici Hedemorensis spiritu frumenti ad septimum annum nutritus, cubitum cum quadrante longus, librasque, ponderatus a Nob Domino Præside, tres & viginti tenuit. Imprudenter igitur tenuioris fortis homines Stockholmiæ & alibi, qui per totum diem a domo sua atque liberis esse coguntur ad hos exhilarandos, cyathum hujus spiritus, pane immerso evacuandum tradunt. Non autem turbare nos debet, quod Spiritus Frumenti potatores videamus, nonnunquam pingves, quod naturæ utique singulari tribuendum est, quæ partes acribus maxime expositas pingvedine obvolvitur, unde intestinum rectum plerumque pingvius est & renes plerorumque animalium, pingvedine sunt obducti. Bibacibus certe interdum pingvescentibus, idem accidit; sed pingvedo hæc bona non est, unde pallidi etiam atque tumescentes conspiciuntur.

§. XX.

Reddit fibras fragiliores, quod corpora in Musæis spiritu hocce conservata, ostendunt. Sues facibus, post confectum hunc spiritum relictis, saginati adeo fragilia, observante Hoffmanno habent, intestina, ut farcimini faciendo vix inserviant. Et de acerrimo quodam hujus potatores a se anno 1733. dissecto *Detarding* narrat, fuisse fibras ejus musculares omnes tantæ fragilitatis, ut hamulos, seu ansas anatomicorum, non sustinerent.

§. XX.

Annis commutari corpora nostra atque a pulposis
&

& Mollioribus fibris, ad aridas ac duras, id est, senectutem, nos perducere notum est. Spiritus igitur frumenti intemperanter sumptus senectutem accelerat, vitam nostram reddit breviorē. *Cranius de Homine pag. 469.* Batavum quendam refert 40. annorum, qui hunc spiritum sorbillando, lineamenta, gestus, faciem & canos haberet, annis septuaginta prorsus adcommo-
 datos. In Itinere Scanensi, de conterraneis suis Smolandis narrat Nob. D: nus Præses, quod non sine admiratione videret inter rusticos, sibi ætate æquales, canitie capillorum, & barbæ, tremente capite facieque rugosa senes referre septuagenarios, cum tamen vix quinquaginta haberent annos. Mulieres contra admodum conservatas perhibet & hanc difformitatem abusui hujus liquoris tribuit.

§. XXII.

Si omnes enumerarem morbos, quos potui huic spirituofo, originem debere Medici observarunt, nullus foret orationis exitus. Nonnullos tamen breviter nominasse sufficiat.

Febres inflammatorias spiritus exitat frumenti immoderate sumptus, præsertim apud juvenes, quibus nocet maxime.

Phtisis quotidianos hujus liquoris potatores, Polypis nempe intra vasa Bronchialia generatis, plerumque jugulat.

Hydrops, inde glandulas indurando sæpissime oritur, quod in rusticis ad Polum arcticum Spiritu frumenti tantopere abutentibus, observatur facile. Mirum autem est quod rustici Russici, qui potui huic pariter indulgere videntur, rarius tamen sunt hydropici. Esus forte Allii hos præservat, quod per se non raro hydropem tollit.

Icterus ab hoc potu sæpe generatur idque fel coagulat.

gulando, ductum obstipando cholidocum, sive calculos generando felleos.

Hæmorrhoides generat. Plerique saltem hæmorrhoidibus obnoxii pressionem in sede sentiunt, quoties hunc hauriunt liquorem. D. Assessor *Moreus*, qui praxin medicam Fahlunæ diu exercuit, eos, qui usui hujus spiritus quotidiano adsveti, per aliquot eundem annos intermiserint, iterata postmodum sorbillatione, omnes hæmorrhoidibus correptos fuisse observavit.

Tumores inducit, quod testantibus strenuis hujus liquoris belluonibus demonstratione non indiget. Nominare nolo Medicum haud ita pridem demortuum, qui nisi duobus sumtis hujus nervini haustulis, ne quidem formulam medicam præscribere valuit.

Phrenitides causatur. Duos Stockholmiæ Nob. D. Præses adiit agrotos, qui Phrenesi ob solum hunc potura sine febris, semel aut sæpius per mensem redeunte & quinque aut sex dies durante laborabant, ut vi omnino essent colibendi.

Bacchia (Bacchi signiferum nonnulli vocant) vini quidem potatoribus, nasum tumentem ac rubicundum, rubrasque in facie verrucas adfert. Sed abusus quoque Spiritus frumenti, speciem hujus adducit atque naso rubro aut livido, circumjectis plerumque verrucis, intemperantes notat.

§. XXIII.

Supereft jam, ut de usu Spiritus frumenti in genere disseramus. Agit ille in corpus humanum fortiter, estque inventum practicum, cujus in Chemicis, Pharmaceuticis, artibusque aliis eximius est usus; sed ut dieteticum quoddam commendari nullo modo debet. Nautis, piscatoribus, exhalationes & attractiones humidas tollendo, prodest, monticolis quoque & aliis durissimo labore fatigatis convenit, sed ut medicamentum.

Agit

Agit enim & stimulat violentius, quam ut pro alimento reputari queat. Et dicere omnino ausim, abusum huius liquoris, qui nostro tempore maxime in plebeis prævaluit, plures omnino abstulisse homines, quam bella plurima multis civium millibus interfectis nobilitata. Vixit certe ante hunc inventum spiritum gens mortalium, vivunt familiae nonnullae aut personæ, utrum ejus aspernatae, & quidem illis, qui utuntur, feliciores. Quid enim homine liquori huic quotidie indulgente miserius? Tales omnino matutino tempore languent, ut vix per aliquot horas vivere posse videantur. Tremunt manus, torpet lingua, loquelam vix admittens, adpetitus deest, pallet facies, angit intra præcordia dolor, vermis instar rodens ac dilanians. Ad cunctas sane functiones sunt inhabiles; horologio, carena relaxata, cessanti non absumiles, donec nectar illud suum hauserint. Vitam hi non suam, sed Spiritus frumenti, vivunt. Qui vere eo usque non processerunt, sed haustulis sic dictis diæteticis, mane, ante & post prandium, ad coenam & paulo ante somnum sumendis adsveti, Bacchi vere sunt Candidati, summos in arte honores non adepti, sed consuetudine tamen brevi ad ipsum fastigium promovendi. His adpetitus domi nullus, sed aliunde coemendus. Dolendum sane, quod multi etiam nobiliores ac doctiores per consuetudinem eo sint perducti, ut diætam ejusmodi judicent necessariam. Nullus sane per Europam potus animum nobilissimum dementare hominemque in bestiam transmutare citius potest, adeo ut in cauponis, nuptiis aliisque solennitatibus multos inde turbatos videamus, non nisi externam hominis speciem præferentes. Tempore, quo spiritus hic in patria nostra interdictus fuit, minor inter milites & rusticos, testantibus Præfectis ac Judicibus, facinorosorum & audacium reperiebatur numerus; & tamen

pro igne hoc potentiali & interno, tanquam pro aris & focus, vulgus militat. Prohibito inter Anglos anno 1736 hoc spiritu, tantus Londini plebis exstitit motus, ut introductis in urbem militibus impedienda foret rebellio. Nocentissimum est junioribus, si mane & in prandio hunc haurire liquorem adveverint. Nam consuetudine sensim imbuuntur prava, nullis postea monitis ac demonstrationibus tollenda, sicque perniciem sibi ipsis, dedecus propinquis suis accelerant. Multi haustus majores, seu quatuor unicas Spiritus frumenti fortissimi jejuno adhuc stomacho ingerunt, & miranda omnino est naturæ vis, quæ hanc violentiam saltem ad tempus superet. In Hollandia vero & aliis terris pitissando vel vigesies sibi invicem unum propinant convivæ cyathum, nostris uno hausto evacuandum, quo factò diutius persistunt, & minorem, liquoribus corporis acri suo adfluxu diluentibus sentiunt noxam. Laudi apud nos dicitur fortissimum haurire spiritum; & qui dilutiorem amant, sæpe ridentur. Sed vanissimam hanc opinionem tempus refellit & contrarium ipso effectu ostendit. Obvertunt ferventioris spiritus potatores, multos huic liquori deditos abstemiorum æquale ætatem: sed in causâ constituenda aberrant plurimum. Si enim majorem consulimus numerum, facile patebit, spiritum hunc meracius potantes raro vitam habuisse diuturnam, leniori autem contentos, ad grandem frequentius pervenisse senectutem. Paucis: plures Spiritu frumenti, quam pulvere pyrio, ante tempus occubuerunt. Corruptis hic liquor gentem, intemperantius huic deditam, homines reddit infirmos & miseros, ut qui hunc expelleret hostem, plus patriæ adferret commodi, quam qui fortissimos domuerit rebelles.

§. XXIV.

De effectibus spiritus frumenti Politicis & Oeconomicis

eis multa forent dicenda, si ad nostrum hæc forum pertinerent. Centena millia tonnarum frumenti ad liquorem hunc conficendum in magna quadam urbe quotannis consumi referunt, ubi viginti quinque millia tonnarum ad alimenta sufficiunt. Si centena circiter millia prædiorum per Sveciam numerantur, quorum quodlibet tres quovis anno tonnas spiritu frumenti destillando consumit, hoc trecenta quotannis aureorum millia efficit, quæ sane insignis foret divitiarum accessio. Frumenta ad victum necessaria raro producere potuit patria. Si vero frumentum omne, quod jam arte chemica in spiritum abit, conservaretur, frumentis exterorum conqui- rendis superfedere possemus. Vulgus ob porcos alendos confectionem Spiritus frumenti necessariam contendit. Sed etjam ante introductum hunc liquorem porcis gaudebat Svionia, & cives quidem, quam Sues, conservare fatius est. Emamus Lardum centies mille aureis, & ducenta saltem aureorum millia, sine ulla lardi inopia, servabimus. Ad servorum quoque merendam, quæ sumtuosior alioquin futura esset, Spiritum frumenti commendari audivimus; sed cum liquor hic nunquam in bonum abeat chylum, & vires laborantis nutritioni ejus respondeant; labor enim solida terit, per nutrimentum restituenda; sequitur, ut ad laborandum diæta ejusmodi famulos reddat ineptiores.

§. XXV.

Coronidis loco hæc addere placet. Qui helluo spiritus frumenti, ex spirituosus maxime noxii, factus est apertus, caveat tamen ne simul ac semel ab usum abrumpat, sed sensim & lentissime decrescat. Certissimæ enim docent observationes, ita facientes hydropem incurrere perfectam, quam ne quidem totis Pharmacopoliis, optimus tollere possit Medicus, Rogatur non raro Medicus de

remedio, helleboribus spiritus frumenti averfationem procuraturo, ut evadant abstemii, sed dolemus in materia Medica univerfa nullum esse in hanc rem specificum. Vomitorium cum vehiculo e spiritu frumenti, aliquid interdum, saepe nihil praestitit. Superandum est hoc malum eodem, quo contractum erat, modo, consuetudine sensim inducenda. Caveat igitur mature hunc morbum, quicumque de sua suæque Familiae incolumitate atque existimatione est sollicitus.

S. D. G.

11, 498
F 16
Hilberich Anni 1766
Erechtinge III. 66